

Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterliği ile Travmayla Başa Çıkma Algıları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Determining the Relationship Between Senior Nursing Students' Psychological First Aid Application Self-Efficacy and Perceived Ability to Cope with Trauma

^{id} Buket ŞİMŞEK ARSLAN^a, ^{id} Yağmur ÇOLAK^b, ^{id} Kadriye BULDUKOĞLU^b

^aBurdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, Burdur, Türkiye

^bAkdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği AD, Antalya, Türkiye

Bu çalışma, Uluslararası 11. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi'nde (18-20 Ekim 2023, Ankara) sözlü olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Bu çalışmanın amacı, afete psikososyal müdahale bağlamında, bir lisans programında eğitim alan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliği ile travmayla başa çıkma algıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türde yürütülen bu çalışmanın örneklemini bir üniversitenin hemşirelik bölümünde son sınıfta öğrenim gören 204 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik İlk Yardım Uygulama Özyeterlik Ölçeği ve Travma ile Başa Çıkma Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 26.0 paket programı kullanılmıştır. **Bulgular:** Katılımcıların yaş ortalaması 22,81±0,74 (minimum: 22-maksimum: 25) olup, %77,9'u kadındır. Katılımcılar mevcut bölüm müfredatlarından ayrı olarak psikolojik ilk yardım ve travma ile ilgili herhangi bir eğitim almamışlardır. Katılımcıların Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz-Yeterlik Ölçeği puan ortalamaları 131,8±18,7 ve Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeği puan ortalamaları ise 91,9±15,4 olarak bulunmuştur. Psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği ile travma ile başa çıkma algısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0,491$, $p<0,001$). **Sonuç:** Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlik düzeyi ve travma ile başa çıkabilme algısı yüksek bulunmuştur. Ayrıca psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilikleri arttıkça, travma ile başa çıkma algılarının da arttığı belirlenmiştir.

ABSTRACT Objective: This study aims to examine the relationship between psychological first-aid application self-efficacy and perceived ability to cope with trauma of senior students in the context of psychosocial intervention to disaster. **Material and Methods:** The sample of this descriptive and relationship-seeking study consisted of 204 senior nursing students of a university. Personal Information Form, Psychological First Aid Application Self-Efficacy Scale and Perceived Ability to Cope with Trauma Scale were used as data collection tools. SPSS 26.0 package program was used in the statistical analysis of the data. **Results:** The mean age of the participants was 22.81±0.74 (minimum: 22- maximum: 25) and 77.9% of them were women. The participants did not receive any training on psychological first-aid and trauma apart from the current department curriculum. Participants' Psychological First Aid Application Self-Efficacy Scale mean score was 131.8±18.7, and the Perceived Ability to Cope with Trauma Scale mean score was 91.9±15.4. A significant positive correlation was found between psychological first-aid application self-efficacy and perceived ability to cope with trauma ($r=0.491$, $p<0.001$). **Conclusion:** Senior nursing students showed high levels of psychological first-aid application self-efficacy and perceived ability to cope with trauma. Furthermore, it was discovered that when psychological first-aid application self-efficacy grew, so did the perceived ability to cope with trauma.

Anahtar Kelimeler: Eğitim; hemşirelik; uygulama, psikolojik; ilk yardım; psikolojik travma

Keywords: Education; nursing; practice, psychological; first aid; psychological trauma

Correspondence: Buket ŞİMŞEK ARSLAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, Burdur, Türkiye

E-mail: buketsmsk@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 06 Mar 2024 **Accepted:** 05 Jul 2024 **Available online:** 19 Jul 2024

2146-8893 / Copyright © 2024 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan ve yüzyılın felaketi olarak tanımlanan Kahramanmaraş merkezli depremler, 11 şehirde çok büyük yıkıma sebep olmuştur. Depremler hem kısa hem uzun vadede sağlık, eğitim, ekonomi, istihdam, çevre ve şehircilik gibi pek çok alanı olumsuz etkilemiştir. Dış İşleri Bakanlığımız 4. seviye acil durum çağrısında bulunmuş ve uluslararası yardım istemiştir. Hem ulusal hem de uluslararası boyutta insan gücü, arama kurtarma ekipmanı, yeme-içme, barınma ve maddi destekler ile tıbbi ve psikososyal hizmetler bölgeye ulaştırılmıştır. Diğer afetler gibi, Kahramanmaraş merkezli depremlerde de tıbbi ve psikososyal hizmetlerin sunulmasında sağlık profesyonelleri ön sıralarda yer almıştır. Hâlen bölgenin gereksinimlerine göre hizmet sunumu devam etmektedir.

Sağlık profesyonellerinden hemşireler, afet yaşayan bireye bakım sunmada önemli yere sahiptir.^{1,2} Bu nedenle hemşirelerin afet müdahalesine hazırlıklı olmaları gereklidir. Hemşireler afet müdahalesine ilişkin bilgi ve becerileri kazanmaya lisans eğitimleri sırasında başlamakta ve meslek yaşamları boyunca sürdürmektedirler. Bu nedenle hemşirelik eğitim programlarının olası bir afet durumunda hem tıbbi hem de psikososyal müdahale sunmak üzere bilgi ve beceri kazandırması önemlidir.

Hemşirelerin afet müdahalesine hazırlık durumlarını mezuniyet öncesi ve sonrası olarak inceleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Konu ile ilgili bir sistematik derlemede hemşireler, afetlere etkili bir şekilde yanıt vermede kendilerini genellikle hazırlıksız ve güvensiz hissettiklerini vurgulamışlardır.³ Hemşireler, afet hazırlığına ilişkin öncelikle ilk yardım eğitimi, triyaj ve temel yaşam desteği gibi fiziksel sağlığa yönelik eğitimlere gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir.⁴ Hemşirelik öğrencilerinin afet yönetimine ilişkin bilgi ve görüşlerinin araştırıldığı başka bir çalışmada ise öğrencilerin fiziksel yaralanmaların tedavisini önemseyip ve afetlerden etkilenen kişilerin ruh sağlığı ihtiyaçlarını daha az ele aldıkları belirtilmiştir.⁵ Yapılan çalışmalar hemşirelerin daha çok tıbbi hizmetlere odaklandığını göstermektedir. Afetler tıbbi hizmetlere gereksinimi artırdığı kadar, psikososyal hizmetlere olan gereksinimi de artırmaktadır. Afet sonrasında yapılan tüm müdahalelerin bir parçası olarak, acil psikososyal destek sağlanması

önerilmektedir.⁶ Ayrıca literatürde afete müdahale için hemşirelere hem fiziksel hem de psikolojik sağlığa ilişkin temel müdahale becerilerinin kazandırılması önerilmektedir.⁷⁻⁹

Hemşireler afete ilk müdahale eden ekipler arasında yer almaktadır. Bu nedenle afete müdahale bağlamında, psikolojik ilk yardım becerilerine sahip olması son derece önemlidir.^{10,11} Psikolojik ilk yardım, afete müdahalede çalışanların afetzedelere, kendilerine ve sahada çalışan personele uygulayabilmeleri ve azalmış dayanıklılık, merhamet yorgunluğu ve travma sonrası stres bozukluğu gibi durumların engellenmesi için geliştirilmiştir.¹² Psikolojik ilk yardım, “ciddi kriz olaylarından hemen sonra acı çeken insanları desteklemek için insancıl, destekleyici ve pratik yardım” olarak tanımlanmaktadır ve ruh sağlığı uzmanları tarafından, “akut müdahale tercihi” olarak desteklendiği belirtilmektedir.^{8,14} Brymer ve ark. tarafından, psikolojik ilk yardımının temel adımları ilişki ve bağ kurma, güvenlik ve rahatlık, dengeleme, bilgi edinme, temel ihtiyaçlara yardım, sosyal destek, bilgilendirme ve iş birliği kurulabilecek diğer hizmetlerle ilişkilendirme olarak belirlenmiştir.^{15,16} Psikolojik ilk yardım, hemşirelere, afet sonrası bireylerin ilk sıkıntılarını azaltmayı ve uyum sağlayıcı baş etmelerini geliştirmeyi amaçlayan kanıta dayalı yaklaşımlar sunmaktadır.¹⁷ Bu konuda verilen eğitimin, akut sıkıntı yaşayan insanları desteklemede uygun psikososyal tepki ve becerileri geliştirdiği, böylece öz yeterliliği artırdığı ifade edilmektedir.^{18,19} Bu bilgiler ışığında, hemşirelik eğitimi müfredatında öğrencilere bu bilgi ve becerilerin kazandırılması önemli görünmektedir.

Ülkemizde hemşireler ve psikolojik ilk yardım ile ilişkili literatür sınırlıdır.^{18,20,21} Hemşirelik lisans eğitiminde standartlaşma ve iyileşme için rehber olan Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP-2014) incelendiğinde, ilk yardım ve olağan dışı durumlara ilişkin temel beceriler arasında psikolojik ilk yardım bulunmamaktadır. HUÇEP-2022’de ise ruh sağlığını koruma-güçlendirme ve hemşirelik kapsamında psikolojik ilk yardımın müfredat konuları arasında yer almaktadır.²² Ancak hemşirelik lisans eğitimi veren kurumlarda bu doğrultuda bir düzenleme olup olmadığı henüz bilinmemektedir. Bu durum afete hazırlık bağlamında son sınıf hemşirelik

öğrencileri durumu nedir, hemşirelik eğitimi afete psikososyal müdahaleye hazırlıyor mu, sorularını akla getirmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, bir lisans programında eğitim alan hemşirelik son sınıf öğrencilerinin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliği ile travma ile başa çıkma algıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu çalışmada aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

1. Bir lisans programında eğitim alan hemşirelik son sınıf öğrencilerinin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliği ne düzeydedir?
2. Bir lisans programında eğitim alan hemşirelik son sınıf öğrencilerinin travma ile başa çıkma algıları ne düzeydedir?
3. Bir lisans programında eğitim alan hemşirelik son sınıf öğrencilerinin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliği ile travma ile başa çıkma algıları arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türde yürütülen bu çalışmanın evrenini, Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise araştırmaya katılmaya gönüllü olan 204 öğrencidir. Örneklem, evrenin %85'ini oluşturmaktadır.

EĞİTİM KURUMUNUN ÖZELLİKLERİ

Bölümümüz 1997 yılında XXX Sağlık Yüksek Okulu bünyesinde eğitim öğretim faaliyetlerine başlamış olup, 2012 yılında ise hemşirelik fakültesi kurulmuştur. Bölüm 2020 yılında Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (HEPDAK) tarafından akredite edilmiştir. HEPDAK tarafından belirlenen standartlarda "eğitim programı, sağlığı koruma, geliştirme, güvenli hasta bakımını sağlama, iletişim, ekip, etik, kanıta dayalı araştırma, sorun çözme, eleştirel düşünme, toplum gerçeklerini dikkate alma, çevreci olma konularını içermeli ve Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP-2014) ile uyumlu olmalıdır." ifadesi yer almaktadır. Toplumun gerçeklerini dikkate alan bir bakış açısı ile sunulan eğitim programımızda, afet yönetimi alanı gelişim gösteren bir alan olarak değer-

lendirilmektedir. İletişim ile ilgili derslerin içeriğinde özel durumlarda bireyler ile iletişim, ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinde travma ve krize müdahale konuları, afetlerde bakım ve ilk yardım dersinde ise temel müdahaleler yer almaktadır. Müfredatımızda sunulan dersler ile afet yönetimi alanında hemşire yeterliklerini sağlamak hedeflenmektedir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışmanın verileri Mart 2023-Mayıs 2023 tarihleri arasında, yüz yüze veri toplama yöntemi ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik İlk Yardım Uygulama Özyeterlik Ölçeği ve Travma ile Başa Çıkma Algısı Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılardan tarafından oluşturulan ve 5 sorudan oluşan formda demografik özellikler, psikolojik ilk yardım ve travma ile ilişkili eğitim alma durumunu değerlendirilmiştir (Arı ve Soysal, 2019; Kılıç ve Şimşek, 2019).

Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz-Yeterlik Ölçeği: Psikolojik ilk yardım uygulamasında öz yeterliliğin belirlenmesi amacıyla Kılıç Bayageldi ve Şimşek tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçek puanı, hiç uygun değil (1 puan) ile tamamen uygun (5 puan) aralığında bulunmaktadır. Her maddeden alınan puanlar toplanarak ölçekten elde edilen toplam puan hesaplanmaktadır. Ölçekten alınan en düşük puan 35, en yüksek puan ise 175'tir. Ölçekten alınan yüksek puan psikolojik ilk yardım uygulamasında yüksek öz yeterliliği, düşük puan psikolojik ilk yardım uygulamasında düşük öz yeterliliği göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,932'dir.²³

Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeği: Bonanno ve ark. tarafından geliştirilen "Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeği"nin, Türkçe uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Arı ve Soysal tarafından gerçekleştirilmiştir.^{24,25} Likert tipte olan ölçek hiç mümkün değil (1) ve son derece mümkün (7) arasındadır. Ölçek, 20 sorudan ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutları, gelecek odağı ve travma odağıdır. Gelecek odağı iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı 0,90, travma odağı iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı 0,79'dur. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı toplam puan için 0,79'dur.

VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizinde SPSS 26.0 paket programı kullanılmıştır. Kişisel verilerin analizi için tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Ölçek toplam puanları hesaplanmış, ölçekler için normal dağılım test edilmiştir. Normal dağılım için basıklık çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Her iki ölçeğin basıklık çarpıklık değeri $-1,5/+1,5$ arasında bulunduğu için, normal dağılım gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Çalışmanın istatistiksel analizinde parametrik testler (Pearson korelasyon, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi testi) kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi ise $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmanın yapılabilmesi için Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik onay (tarih: 25 Ocak 2023, no: KAEK-74), Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesinden kurum izni (tarih: 22 Şubat 2023, no: 584850), ölçekler için kullanım izni alınmıştır. Katılımcılardan ise araştırma katılmaya gönüllü olduklarına dair yazılı onam alınmıştır. Çalışma Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yürütülmüştür.

BULGULAR

Katılımcıların yaş ortalaması $22,81\pm 0,74$ (minimum: 22-maksimum: 25) olup, %77,9'u kadındır. Bireylerin %48,5'i gelir durumunu kötü, %43,1'i orta olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcılar mevcut bölüm müfredatlarından ayrı olarak psikolojik ilk yardım ve travma ile ilgili herhangi bir eğitim almamışlardır.

Katılımcıların Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz-Yeterlik Ölçeği puan ortalamaları $131,8\pm 18,7$ olarak bulunmuştur. Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeği puan ortalaması değerlendirildiğinde ise

$91,9\pm 15,4$ olarak bulunmuştur. Çalışma verilerine göre Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz-Yeterlik Ölçeği 0,94, Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeği Cronbach alfa katsayısı ise 0,81 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar ölçüm araçlarının çalışma grubunda ölçüm yeterliliğinin sağlandığını göstermektedir. Ölçek puanlarına ilişkin bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Kişisel bilgiler ile psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği ve travma ile başa çıkma algısı değerlendirildiğinde; yaş, cinsiyet ve gelir durumu ile psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği ile travma ile başa çıkma algısı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucuna göre psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği ile travma ile başa çıkma algısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0,491$, $p<0,001$). Katılımcıların psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilikleri arttıkça, travma ile başa çıkma algıları da artmaktadır. Ayrıca psikolojik ilk yardım öz yeterlilikleri ile travma odağı alt boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde ($r=0,448$, $p<0,01$) ve gelecek odağı alt boyutu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,236$, $p<0,01$). Travma ile başa çıkabilme algısının alt boyutları olan travma odağı ve gelecek odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Tablo 2).

TARTIŞMA

Öğrenci hemşirelerin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği ile travmayla başa çıkma algıları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada son sınıf hemşirelik

TABLO 1: Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz-Yeterlik Ölçeği ve Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeği puanları (n=204).

Ölçekler ve alt boyutları	Minimum	Maksimum	$\bar{X}\pm SS$	Cronbach alfa
Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz-Yeterlik Ölçeği	85	175	$131,8\pm 18,7$	0,94
Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeği	53	134	$91,9\pm 15,4$	0,81
Travma odağı	20	84	$55,8\pm 12,8$	
Gelecek odağı	19	56	$36,1\pm 7,7$	

SS: Standart sapma.

TABLO 2: Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz-Yeterlik Ölçeği ile Travma ile Başa Çıkma Algısı Ölçeği arasındaki ilişki.

Ölçekler ve alt boyutları	1	2	3	4
1. Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz-Yeterlik Ölçeği	---	0,491**	0,448**	0,236**
2. Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeği		---	0,868**	0,555**
3. Travma odağı			---	0,069
4. Gelecek odağı				---

*p<0,05; **p<0,01.

öğrencilerinin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlik düzeyi ve travma ile başa çıkabilme algısı yüksek bulunmuştur. Çalışma sonuçları ilgili literatür bağlamında tartışılmıştır.

Erken bir krize müdahale aracı olarak psikolojik ilk yardım ile ilgili mesleki deneyimleri sayesinde hemşireler liderlik rolü üstlenmeye uygun olmalarına rağmen literatürde hemşirelerde psikolojik ilk yardıma ilişkin yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.^{12,26} Kılıç ve Şimşek'in çalışmasında, hemşirelik öğrencilerine verilen psikolojik ilk yardım eğitiminin afete hazırlık ve öz yeterlilik algısını olumlu etkilediği belirlenmiştir.¹⁸ Hemşirelik öğrencilerinde yapılan başka bir çalışmada, psikolojik ilk yardım eğitiminin öğrencilerin bilgi ve yeterliliklerini artırdığı bulunmuştur.²⁷ Başka bir çalışmada ise bakım evinde çalışan hemşirelere verilen psikolojik ilk yardım eğitimi ile bakım verdikleri bireylerin ruhsal durumundaki değişimleri hızlıca tespit ve müdahale edebilmelerine olanak sağlanacağı belirtilmiştir.²⁸ Bu çalışmada, öğrencilerin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bölümümüz müfredatında psikolojik ilk yardıma ilişkin doğrudan bir ders bulunmamasına rağmen afet yönetiminde bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlayan dersler/konular yer almaktadır. Bu durumun öğrencilerin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik algılarını olumlu etkilediği düşünülmektedir. Bu bağlamda bölümümüz hemşirelik müfredatının psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliğini olumlu desteklediği ifade edilebilir.

Bu çalışmada, öğrencilerin travma ile başa çıkabilme algısı yüksek olarak bulunmuştur. Benzer şekilde Çetin'in ve Seven Gürçen'in çalışmasında da üniversite öğrencilerin travma ile başa çıkabilme algısı puan ortalamaları yüksektir.^{29,30} Ülkemizde travmatik olayların yaşanma sıklığı oldukça yüksektir. Üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada öğ-

rencilerin yaklaşık yarısı bir travmatik olay yaşadıklarını belirtmişlerdir.³¹ Benzer şekilde Tel'in ve Karaman ve Tarım'ın yaptıkları çalışmalarda da öğrencilerin %40'ından fazlası travmatik bir yaşam olayına maruz kaldıklarını veya tanık olduklarını belirtmişlerdir.^{32,33} Son zamanlarda yaşanan koronavirüs hastalığı-2019 pandemisi, depremler, diğer doğal afetler ülkemizi etkilemiştir. Travmatik bir yaşam olayı, travma sonrası stres bozukluğu gelişme olasılığını artırabildiği gibi travma sonrası büyümeye de yol açabilir. Bu bağlamda yaşanan travmatik olayların, öğrencilerde travma ile başa çıkabilme algısını artırdığı düşünülebilir. Ayrıca literatürde, hemşirelik eğitiminde yer alan temel psikolojik müdahalelerin, hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılığını artırdığı bildirilmektedir.^{27,34} Artan psikolojik dayanıklılığın ise baş etme becerilerini güçlendirdiği belirtilmektedir.³⁵ Bu bağlamda kurumdaki hemşirelik müfredatının travma ile başa çıkabilme algısını olumlu desteklediği ifade edilebilir.

Literatürde travma ile başa çıkabilme algısının alt boyutları olan travma ve gelecek odağı arasındaki ilişki ile ilgili çeşitli sonuçlar bulunmaktadır. Çalışmalarda travma odağı ve gelecek odağı arasında istatistiksel olarak pozitif anlamlı, negatif anlamlı ve anlamsız ilişki belirlenmiştir.^{24,25,29,30} Bu çalışmada da travma odağı ile gelecek odağı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Arı ve Soysal, negatif ilişkiyi kültürümüzde travma odağının travma ile başa çıkmada olumsuz bir durum olarak algılanmasına bağlamaktadırlar.²⁵ Oysa ki hem travma odağı hem de gelecek odağı travma ile başa çıkabilmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda hemşirelik öğrencilerinin travma odağını olumsuz değerlendirmemeleri önemli bir sonuçtur.

Psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği öncelikle bireysel hazırlık gerektirir. Bireysel hazırlık, travmanın olumsuz etkilerine karşı birey için koru-

yucu rol oynamaktadır.¹⁶ Bir başka deyişle, psikolojik ilk yardım sadece bakım alanlar için değil, bakım verenlerin öz bakımlarını ve psikolojik gereksinimlerini karşılamaları için de yapılabilir ve bu şekilde bakım verenler travmalara karşı güçlendirilebilir.²⁶ Bu çalışmada, psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği ile travma ile başa çıkabilme algısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu ile eğitim süreçleri boyunca psikolojik ilk yardım ile ilgili konularla çeşitli düzeylerde karşılaşmış ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği düzeyini artırmış hemşirelik öğrencilerinin, travma ile daha etkili başa çıkabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma tek bir kurumda gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle çalışma sonuçları araştırma yapılan kurum ile sınırlıdır. Ayrıca çalışmada, katılımcıların travmatik yaşam deneyimine maruz kalma durumlarının, travma ile başa çıkabilme algısı ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlik düzeyine etkisinin değerlendirilmemiş olması bir sınırlılık olarak ifade edilebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada, hemşirelik son sınıf öğrencilerinin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlik düzeyi ve travma ile başa çıkabilme algısı yüksek bulunmuştur. Ayrıca psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilikleri arttıkça, travma ile başa çıkma algılarının da arttığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda, kurumumuzda verilen eğitimin öğrenci hemşireleri afete psikososyal müdahaleye hazırladığı söylenebilir. Öğrenciler doğrudan psikolojik ilk yardıma ilişkin bir ders almamalarına rağmen müfredatımızda yer alan afete müdahale odaklı derslerin/konuların bu duruma katkı sağladığı düşünülmektedir.

Afetlerin sıklıkla yaşandığı ülkemizde hemşirelerin afete hazırlıklı olmalarının önemi yadsınamaz.

Hemşirelik müfredatlarında psikolojik ilk yardım eğitimi henüz yaygın olarak yer almamaktadır. HUÇEP doğrultusunda düzenlenen bir eğitim müfredatı ile öğrencilerin afete psikososyal müdahaleye hazır hâle gelebilecekleri ve kazandıkları bilgi ve becerileri meslek yaşamlarında kullanabilecekleri öngörülmektedir. Ayrıca doğrudan verilen psikolojik ilk yardım uygulama eğitiminin etkilerini değerlendirmeye gereksinim olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda hemşirelik müfredatlarına HUÇEP-2022 doğrultusunda psikolojik ilk yardım uygulama eğitiminin dâhil edilmesi ve eğitimi alma durumunun afete psikososyal müdahaleye etkisinin değerlendirilmesi önerilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Buket Şimşek Arslan, Yağmur Çolak, Kadriye Buldukoğlu; **Tasarım:** Buket Şimşek Arslan, Yağmur Çolak, Kadriye Buldukoğlu; **Denetleme/Danışmanlık:** Buket Şimşek Arslan; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Yağmur Çolak; **Analiz ve/veya Yorum:** Buket Şimşek Arslan, Yağmur Çolak; **Kaynak Taraması:** Buket Şimşek Arslan, Yağmur Çolak, Kadriye Buldukoğlu; **Makalenin Yazımı:** Buket Şimşek Arslan, Yağmur Çolak; **Eleştirel İnceleme:** Kadriye Buldukoğlu; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Buket Şimşek Arslan, Yağmur Çolak, Kadriye Buldukoğlu.

KAYNAKLAR

1. Baack S, Alfred D. Nurses' preparedness and perceived competence in managing disasters. *J Nurs Scholarsh.* 2013;45(3):281-7. PMID: 23574544.
2. Livornese K, Vedder J. The emotional well-being of nurses and nurse leaders in crisis. *Nurs Adm Q.* 2017;41(2):144-50. PMID: 28263272.
3. Labrague LJ, Hammad K, Gloe DS, McEnroe-Petitte DM, Fronda DC, Obeidat AA, et al. Disaster preparedness among nurses: a systematic review of literature. *Int Nurs Rev.* 2018;65(1):41-53. PMID: 28295314.
4. Labrague LJ, Yboa BC, McEnroe-Petitte DM, Loblino LR, Brennan MG. Disaster preparedness in philippine nurses. *J Nurs Scholarsh.* 2016;48(1):98-105. PMID: 26650188.
5. Suserud BO. Acting at a disaster site: views expressed by Swedish nursing students. *J Adv Nurs.* 1993;18(4):613-20. PMID: 8496509.
6. Jacobs GA. The development and maturation of humanitarian psychology. *American Psychologist.* 2007;62(8):932-41. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.62.8.932>
7. Ranse J, Hutton A, Wilson R, Usher K. Leadership opportunities for mental health nurses in the field of disaster preparation, response, and recovery. *Issues Ment Health Nurs.* 2015;36(5):391-4. PMID: 26091078.
8. Gispén F, Wu AW. Psychological first aid: CPR for mental health crises in health-care. *Journal of Patient Safety and Risk Management.* 2018;23(2):51-3. <https://doi.org/10.1177/2516043518762826>
9. Hindriyastuti S, Mayumi Kako M, Ranse J, Hutton A. Nursing students' roles and experiences of disasters in a nursing school. *Padjadjaran Nursing Journal.* 2019;7(1):38-48. doi:10.24198/jkp.v7i1.997
10. Field JE, Wehrman JD, Yoo MS. Helping the weeping, worried, and willful: psychological first aid for primary and secondary students. *Journal of Asia Pacific Counseling.* 2017;7(2):169-80. https://deploymentpsych.org/system/files/member_resource/Field_ET_ALL_0.pdf
11. Sim T, Wang A. Contextualization of psychological first aid: an integrative literature review. *J Nurs Scholarsh.* 2021;53(2):189-97. PMID: 33476476.
12. Corcoran CM. Use of psychological first aid for nurses. *Nursing Economic.* 2020;38(1):26-32. <https://www.proquest.com/docview/2354884164?source-type=Scholarly%20Journals>
13. World Health Organization [Internet]. [Cited: August 21, 2022]. Psychological first aid: Guide for field workers. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241548205>
14. Fox JH, Burkle FM Jr, Bass J, Pia FA, Epstein JL, Markenson D. The effectiveness of psychological first aid as a disaster intervention tool: research analysis of peer-reviewed literature from 1990-2010. *Disaster Med Public Health Prep.* 2012;6(3):247-52. PMID: 23077267.
15. Brymer M, Layne C, Jacobs A, Pynoos R, Ruzek J, Steinberg A, et al. Psychological first aid field operations guide. Los Angeles: National Child Traumatic Stress Network; 2006.
16. Demircioğlu M, Şeker Z, Aker AT. Psikolojik ilk yardım: amaçları, uygulanışı, hassas gruplar ve uyulması gereken etik kurallar [Psychological first aid: objectives, practicing, vulnerable groups and ethical rules to follow]. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar.* 2019;11(3):351-62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/778332>
17. Giarratano G, Bernard ML, Orlando S. Psychological first aid: a model for disaster psychosocial support for the perinatal population. *J Perinat Neonatal Nurs.* 2019;33(3):219-28. PMID: 31335849.
18. Kılıç N, Şimşek N. The effects of psychological first aid training on disaster preparedness perception and self-efficacy. *Nurse Educ Today.* 2019;83:104203. PMID: 31683114.
19. Wang L, Norman I, Xiao T, Li Y, Leamy M. Psychological first aid training: a scoping review of its application, outcomes and implementation. *Int J Environ Res Public Health.* 2021;18(9):4594. PMID: 33926108; PMCID: PMC8123604.
20. Kılıç N, Şimşek N. Psikolojik ilk yardım ve hemşirelik [Psychological first aid and nursing]. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi.* 2018;9(3):212-8. <https://jag.journalagent.com/z4/vi.asp?pdri=phd&plng=tur&un=PHD-76376>
21. Özyer Y, Dinçer S. Afetlerde hemşirelerin psikolojik ilk yardım rolleri [Psychological first-aid roles of nurses in disasters]. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi.* 2020;8(2):198-206. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/968627>
22. HUÇEP [Internet]. [Erişim tarihi: 21 Ağustos 2023]. Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP) 2022. Erişim linki: <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/ulusal-cekirdek-egitimi-programlari>
23. Kılıç Bayageldi N, Şimşek N. Development study of psychological first aid application self-efficacy scale. *Perspect Psychiatr Care.* 2022;58(4):1665-79. PMID: 34878668.
24. Bonanno GA, Pat-Horenczyk R, Noll J. Coping flexibility and trauma: the perceived ability to cope with trauma (PACT) scale. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy.* 2011;3(2):117-29. <https://doi.org/10.1037/a0020921>
25. Arı E, Soysal GC. Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeğinin (TBÇA) Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması [Perceived Ability to Cope with Trauma Scale (PACT): the Turkish adaptation, validity and reliability study]. *Klinik Psikoloji Dergisi.* 2019;3(1):17-25. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/klinikpsikoloji/issue/76344/1270753>
26. Everly GS Jr, Barnett DJ, Sperry NL, Links JM. The use of psychological first aid (PFA) training among nurses to enhance population resiliency. *Int J Emerg Ment Health.* 2010;12(1):21-31. PMID: 20828087.
27. Zhang J, Cao M, Ma D, Zhang G, Shi Y, Chen B. Exploring effect of psychological first aid education on vocational nursing students: a quasi-experimental study. *Nurse Educ Today.* 2022;119:105576. PMID: 36206634.
28. Brown LM, Bruce ML, Hyer K, Mills WL, Vongxaiburana E, Polivka-West L. A pilot study evaluating the feasibility of psychological first aid for nursing home residents. *Clin Gerontol.* 2009;32(3):293-308. PMID: 20592947; PMCID: PMC2893575.
29. Çetin K. Üniversite öğrencilerinin travma ile başa çıkabilme algısı ile öz şefkat ve yaşam stresi arasındaki ilişkinin karma yöntemle incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi; 2022. [Erişim tarihi: 28 Ağustos 2023]. Erişim linki: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Kaynağa direkt ulaşılacak link eklenmemiştir.)
30. Seven Gürçen M. Süreğen ve kitlesel bir travma olarak covid-19: üniversite öğrencilerinde covid-19 korkusunun algılanan stres ve travma ile başa çıkabilme algısını yordamasında yaşantısal kaçınmanın aracı rolü [Yüksek lisans tezi]. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi; 2022. [Erişim tarihi: 28 Ağustos 2023]. Erişim linki: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Kaynağa direkt ulaşılacak link eklenmemiştir.)
31. Öztürk M. Üniversite öğrencilerinde travmatik yaşam olayları ile alkol/madde kullanımı arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü ve dürtüsellüğün aracı rolünün incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2019. [Erişim tarihi: 28 Ağustos 2023]. Erişim linki: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Kaynağa direkt ulaşılacak link eklenmemiştir.)
32. Tel FD. Travma yaşamış üniversite öğrencilerinin benlik saygıları ve travma sonrası büyüme düzeyleri arasındaki ilişkide stresle başa çıkmanın aracılık rolü. [Doktora tezi]. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi; 2017. [Erişim tarihi: 28 Ağustos 2023]. Erişim linki: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Kaynağa direkt ulaşılacak link eklenmemiştir.)
33. Karaman Ö, Tarım B. Travma sonrası büyüme, sosyal problem çözme ve iyimserlik arasındaki ilişkilerin incelenmesi [Investigation of the relationship between post-traumatic growth, social problem solving and optimism]. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 2018;(20):190-8. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1716440>
34. Yang J. Research progress on psychological resilience of nursing students. *International Journal of Nursing Research.* 2021;3(2):65-8. (Kaynağa direkt ulaşılacak link eklenmemiştir.)
35. Glennie EJ. Coping and resilience. In: Rosen JA, Glennie EJ, Dalton BW, Lennon JM, Bozick RN, eds. *Noncognitive Skills in the Classroom: New Perspectives on Educational Research.* 1st ed. USA: RTI Press; 2010. p.169-95.